

I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

YTTRANDEN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

EESK:s 536:e PLENARSESSION, 11.7.2018–12.7.2018

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Effekterna av en ny koldioxidfri, decentraliserad och digitaliserad energiförsörjningsstruktur på arbetstillfällena och de regionala ekonomierna

(Yttrande på eget initiativ)

(2018/C 367/01)

Föredragande: **Lutz RIBBE**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	15.2.2018
Rättslig grund	Artikel 29.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig facksektion	Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället
Antagande av facksektionen	28.6.2018
Antagande vid plenarsessionen	11.7.2018
Plenarsession nr	536
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	123/1/1

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Omställningen av energisystemet till en koldioxidfri, decentraliserad och digitaliserad försörjning erbjuder stora möjligheter – särskilt för strukturellt svaga regioner och landsbygdsområden i Europa. Utbyggnaden av förnybar energi kan ge betydande positiva effekter på sysselsättningen och utformas på ett sådant sätt att helt nya impulser uppnås för den regionala ekonomin.

1.2 Framför allt finns det potential för att ömsesidigt stärka de positiva effekterna av den europeiska energi- och sammanhållningspolitiken. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) beklagar att kommissionen och medlemsstaterna ännu inte fullt ut har insett denna potential, och än mindre tagit vara på den.

1.3 Sedan sammanhållningspolitiken fick sin nya utformning bidrar den visserligen till att främja förnybar energi och energieffektivitet, vilket vi välkomnar. EU:s energipolitik har däremot hitintills knappt understött sammanhållningspolitiken. Man har inte insett att förnybar energi avsevärt skulle kunna gynna den ekonomiska utvecklingen just i de missgynnade regionerna. Här missar man en enorm politisk potential för regional tillväxt.

1.4 För att förverkliga denna potential måste regionerna ges möjlighet och stöd att via utbyggnaden av förnybar energi och den specifika nätinfrastuktur som är kopplad till denna stimulera tillväxten i den regionala ekonomin och säkerställa ett brett samhällsdeltagande i denna tillväxt. En form av deltagande som är särskilt viktig för att skapa regionalt mervärde är en förstärkt roll för konsumenterna. Tack vare bl.a. digitaliseringen skulle konsumenterna som "prosumenter" kunna ta ett helt nytt energiekonomiskt ansvar, uppnå ekonomisk delaktighet och stödja större politiska målsättningar genom strategin för "klimatinsatser på gräsrotsnivå".

1.5 Det är viktigt att följa en övergripande regionalekonomisk strategi i samband med utbyggnaden av förnybar energi. Med detta menas att produktionen och användningen av förnybar energi – närmare bestämt sektorerna elektricitet, värme och rörlighet horisontellt – samordnas med varandra på lokal nivå. Här skulle artificiell intelligens och "smarta nät" kunna ge ett viktigt bidrag.

1.6 I vilken utsträckning regionerna lyckas med detta kan härledas ur förhållandet mellan den regionala efterfrågan på energi och den förnybara energi som produceras eller som skulle kunna produceras regionalt. EESK rekommenderar att man inom ramen för "planer för en regional cirkulär energiekonomi" utarbetar analyser som öppnar för en differentierad bedömning av den förnybara energins regionalekonomiska potential för varje enskild region. Planerna bör också ange de sysselsättningspolitiska effekterna för regionen i fråga. För även om energiomställningen rent allmänt kan antas ge upphov till fler arbetstillfällen än dem som fanns inom det hittillsvarande energisystemet, kommer vissa regioner att gynnas mer av denna effekt än andra.

1.7 Planerna för en regional cirkulär energiekonomi skulle kunna bilda utgångspunkten för en strukturerad och differentierad dialog med lokalbefolkningen, vilket är viktigt för att a) bibehålla eller vinna lokal acceptans för förnybar energi och b) stärka de regionala ekonomiska centrumen. Kommittén är förvånad över att det hitintills bara har utarbetats sådana analyser och planer i ett fåtal fall.

1.8 En övergripande regionalekonomisk strategi för utbyggnaden av förnybar energi skulle inte bara kunna ge ett viktigt bidrag till EU:s sammanhållningspolitik. Det finns också en rad energipolitiska skäl för en sådan strategi (minskat energiberoende och minskad energifattigdom, stöd för sammankoppling av sektorer, utnyttjande av digitaliseringens innovationspotential, avlastning av nätet).

1.9 Mot denna bakgrund uppmanar EESK kommissionen och medlemsstaterna att vidta de åtgärder som krävs för att förverkliga en övergripande energiekonomisk strategi för utbyggnaden av förnybar energi: definition av energiregioner, stöd för empiriska kartläggningar av förhållandet mellan den regionala efterfrågan på energi och den förnybara energi som produceras eller kan produceras lokalt, riktad ut- och fortbildning, incitament för genomförandet (t.ex. via stöd till utbyggnaden av infrastruktur för förnybar energi), öppning av näten och en lämplig prissättning av nätkostnader.

2. Bakgrund

2.1 Europeiska unionens energiförsörjning och energipolitik står inför genomgripande förändringar. Dessa berör inte bara produktionen (bort från kolhaltiga fossila energikällor i riktning mot utbyggnad av förnybar energi), utan kommer dessutom att medföra enorma strukturförändringar, både när det gäller platsen för energiproduktionen (bort från stora centrala kraftverk i riktning mot mer decentraliserade strukturer) och utbuds- och konsumtionsstrukturen (nya aktörer samt konsumtions- och fördelningsmodeller, bland annat till följd av digitaliseringen).

2.2 EESK har redan utarbetat en rad yttranden om energiomställningens följder för de regioner som kommer att påverkas negativt, t.ex. kolregionerna⁽¹⁾. I dessa regioner har många människor redan förlorat sina jobb. Ytterligare förluster av arbetstillfällen går knappast att undvika. Just därför är det så viktigt att på ett tidigt stadium uppmärksamma den kommande strukturförändringen och låta den åtföljas av politiska stödåtgärder för att så långt som möjligt minimera och dämpa de ekonomiska och sociala effekterna. ReK välkomnar kommissionens första initiativ i detta avseende⁽²⁾.

2.3 EESK noterar dock att de positiva förändringar som bland annat skulle kunna leda till regionalt mervärde och skapande av sysselsättning hitintills endast har diskuterats marginellt. I skälen till det nuvarande direktivet om förnybar energi (2009/28/EG) tar kommissionen på vissa ställen förvisso upp den förnybara energins betydelse för den regionala ekonomiska utvecklingen, men i samband med våra efterforskningar har vi tvingats konstatera att det a) knappt finns

⁽¹⁾ EUT C 303, 19.8.2016, s. 1.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/info/news/no-region-left-behind-launch-platform-coal-regions-transition-2017-dec-08_en

studier om vilka regionalekonomiska effekter utbyggnaden av förnybar energi kan få och det b) inte går att utläsa någon strategi, inom vare sig kommissionen eller medlemsstaterna, för att mer målinriktat koppla samman energipolitik och regional utveckling i praktiken. Någon identifierbar politisk strategi för att fullt ut ta vara på ovannämnda potential är det således inte frågan om.

2.4 Samtidigt finns det redan i dag ett mycket stort antal positiva exempel på småskalig utbyggnad av förnybar energi på lokal och regional nivå runt om i Europa. T.ex. har man – för bara nämna ett exempel – inrättat ett trävärmeverk i Langres i östra Frankrike (en ort med 10 000 invånare), som via ett närvärmenät på 5 km försörjer 22 varmvattenberedningsanläggningar och indirekt bland annat ett hotell, ett äventyrsbad och ett ålderdomshem. Per år sparar man in 3 400 ton koldioxid. Något som är anmärkningsvärt i samband med många av dessa initiativ är att deras regionalekonomiska relevans sällan utvärderas systematiskt. Här kan man konstatera att det råder en stor ”brist på statistiska kunskaper”.

2.5 I Feldheim (nära Berlin) har man emellertid konsekvent sedan ca 20 år tillbaka utnyttjat de lokala resurserna för lokal energiproduktion och energiförsörjning och man redogör dessutom utförligt för effekterna för den regionala ekonomin. Byns elbehov täcks nu flera gånger om och dess uppvärmningsbehov täcks fullständigt. Vid sidan av de direkta intäkterna från energiförsäljningen är utgiftsbesparingarna anmärkningsvärda: invånarna här betalar endast 16,6 cent/kWh för sin el, vilket motsvarar strax över 50 % av det genomsnittliga elpriset i Tyskland. I en konsekvent bedriven cirkulär energiekonomi är lokalbefolkningen djupt involverad som en drivande kraft ⁽³⁾.

För EESK är det viktigt att övergripande väga dessa potentiella positiva regionalekonomiska effekter mot energiomställningens omnämnda negativa effekter.

2.6 Detta yttrande på eget initiativ bör bidra till att äntligen få igång en fördjupad diskussion, genom att beskriva potentialen, ge exempel och ta upp brister.

3. Den förnybara energins betydelse för den ekonomiska och sociala utvecklingen i EU och dess regioner

3.1 EU är världens största energiimportör: 53 % av vårt primära energibehov täcks av importer, till en årlig totalsumma på över 400 miljarder euro. EU:s energiberoende är ett allvarligt samhällsekonomiskt och geopolitiskt problem.

3.2 Syftet med den europeiska energiunionen är att a) öka Europas energitrygghet genom att minska energiimporten, b) främja klimatinsatser och c) skapa nya arbetstillfällen. EESK anser att denna makroekonomiska målsättning på europeiskt plan även är meningsfull och bör tillämpas på regional nivå.

3.3 Mot denna bakgrund måste främjandet av förnybar energi som en ”inhemsk” energikälla som – till skillnad från fossila resurser – finns att tillgå i alla unionens regioner, inte bara diskuteras av klimatskäl utan även betraktas som ett viktigt regionalekonomiskt mål: energiproduktion kan och bör stimulera de regionala ekonomierna.

3.4 Ju mer vi lyckas ge regionala aktörer – vare sig det handlar om medborgare, regionala företag eller kommunerna själva – ekonomisk delaktighet i detta, desto större kommer det nödvändiga stödet att bli för utbyggnaden av infrastruktur för förnybar energi. Det regionala mervärdet genom förnybar energi stiger ju aktivare de regionala aktörerna deltar.

3.5 Hur en sådan ekonomisk delaktighet kan se ut mer i detalj kan förklaras genom en differentierad syn på värdekedjan för förnybar energi.

⁽³⁾ För ytterligare detaljer, se presentationen av fallstudien vid EESK:s hearing ”Energiomställningen i Europas regioner – Bedömning av de regionalekonomiska effekterna av övergången till en smart och koldioxidsnål energiförsörjning” den 31 maj 2018, <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/presentations/presentation-michael-knape>

- Till att börja med bör man nämna de faktiska **investeringarna** i anläggningar för förnybar energi: Själva anläggningarna "importeras" för de mesta från andra regioner. Detsamma gäller **planeringsprocessen** som – särskilt i samband med större projekt – ofta utförs av ingenjör-/utvecklingsbyråer som ofta inte heller befinner sig i regionen. Påverkan på den regionala ekonomin är därför tämligen begränsad.
- Ett omedelbart regionalt mervärde uppstår dock genom **drift- och underhållskostnaderna** för anläggningarna. Dessa kostnader är dock förhållandevis låga när det gäller anläggningar för förnybar energi. När det gäller vindkraftsanläggningar eller markmonterade solcellsanläggningar har hyresintäkter för lokala markägare en positiv effekt, och utöver detta eventuella **skatteintäkter** för kommunerna.
- De egentliga ekonomiska vinsterna från anläggningar för förnybar energi uppstår ur utnyttjandet eller **försäljningen av den energi som produceras**. För den regionala ekonomin är således avgörande vem som driver anläggningarna, och vem som kan dra nytta av driften.

3.6 En form av ekonomisk delaktighet återspeglas i de regionala arbetstillfällena som kan skapas i energisektorn i takt med utbyggnaden av förnybar energi. Ett stort antal studier visar att nettoeffekten av omställningen av energisystemet är klart positiv för sysselsättningen – vilket nyligen visades av en undersökning i Nederländerna ⁽⁴⁾. Det bör framhållas att denna undersökning visar att alla nederländska provinser kommer att dra nytta av denna positiva effekt.

För att en sådan positiv utveckling ska kunna uppnås i alla Europas regioner är det nödvändigt att så tidigt som möjligt investera i en motsvarande kompetenshöjning hos befolkningen.

3.7 Det är uppenbart att dessa positiva effekter inte i vartenda fall fullt ut kan kompensera för alla nackdelar med strukturomvandlingen, t.ex. i kolregioner. Omställningen till förnybar energi erbjuder dock stora möjligheter till en positiv utveckling i de många europeiska regioner som i dag är endast importörer energi.

3.8 En annan form av regional ekonomisk delaktighet sker genom direkt deltagande i investeringar i anläggningar för förnybar energi och därmed driften av dem. Kapitalkostnader utgör den största andelen av den totala kostnaden för anläggningar för förnybar energi. För det regionala mervärdet är det därför desto viktigare att regionala aktörer kan investera i sådana anläggningar. Enligt en studie som den tyska delstaten Hessen låtit genomföra kan det regionala mervärdet bli upp till åtta gånger högre om en vindkraftspark drivs i regional regi ⁽⁵⁾.

3.9 I några regioner i Europa har de politiskt ansvariga insett betydelsen av detta och dragit igång initiativ för att stärka den regionala delaktigheten i förnybar energi, t.ex. Community Empowerment Bill (Skottland), Lov om fremme af vedvarende energi (Danmark), lagen om medborgares och kommuners deltagande (i den tyska delstaten Mecklenburg-Vorpommern) eller strategin för nationellt energiberoende (Litauen).

3.10 En tredje möjlig form av delaktighet består i att konsumenterna direkt kan köpa den energi som produceras i anläggningar i deras region, t.ex. via så kallade elköpsavtal (PPA). Digitaliseringen kommer att möjliggöra elköpsavtal även för mindre energikonsumenter, och kostnadsutvecklingen pekar på att kostnaderna för vindkraft eller solenergi som produceras lokalt i växande utsträckning kommer att ligga under grossistmarknadspriset.

3.11 Det finns ytterligare en möjlig effekt som är viktig. När en regional cirkulär energiekonomi genom besparingar eller intäkter från förnybar energi skapar nytt mervärde i en region, eller minskar utflödet av pengar till följd av energiimport, frigörs kapital som även kan investeras i andra sektorer, dvs. utanför energisektorn. Man bör alltså betrakta inte bara de direkta effekterna på sysselsättningen (såsom antalet arbetstillfällen inom sektorn för förnybar energi) utan även de indirekta som kan uppstå genom nya regionala finansieringsflöden.

⁽⁴⁾ Weterings, A. et al. (2018): Effecten van de energietransitie op de regionale arbeidsmarkt – een quickscan (Energiomställningens effekter på den regionala arbetsmarknaden – en kortfattad överblick), PBL, Den Haag, s. 36.

⁽⁵⁾ Institut für dezentrale Energietechnologien (2016). Regionale Wertschöpfung in der Windindustrie am Beispiel Nordhessen (Regionalt mervärde inom vindkraftsindustrin: exemplet Nordhessen).

4. Förnybar energi som regionalpolitik – ett ”bästa möjliga scenario” från Polen (Podlaskie)

4.1 Regionen Podlaskie i Polen är ett särskilt tydligt exempel på hur övervägandena i avsnitt 3 kan genomföras på regional nivå. Genom detta exempel visas tydligt hur en ekonomiskt utsatt region kan bedriva framgångsrik regionalpolitik genom utbyggnad av förnybar energi – trots att de nationella förutsättningarna är allt annat än optimala. Det krävs dock en systematisk strategi, vilken kommer att beskrivas närmare i det följande.

4.2 År 2012 antog regionparlamentet (Sejmik) ett regional utvecklingsplan som grundval för genomförandet av operativa program som finansieras genom de europeiska strukturfonderna.

4.3 Podlaskie, som hör till de svagaste regionerna i Europa när det gäller utveckling och inkomster, importerar årligen energi för ca 5,2 miljarder zloty (= 1,25 miljarder euro). Regionen saknar egna fossila energikällor.

4.4 I utvecklingsstrategin anges en planerad ”revolution” med fyra målsättningar: 1) Oberoende av elimport. 2) En ökad andel förnybar energi i energiförbrukningen. 3) Minskade koldioxidutsläpp. 4) Ökning av regionens ekonomiska potential, genom att importerade (kolhaltiga) energikällor ersätts med regionala (renare) energiformer.

4.5 I Podlaskie har man insett att ”regional energipolitik” bara kan lyckas om man även beaktar aktörsstrukturen på energimarknaden. Målsättningen är att *invånare och företagare i Podlaskie ska bli innehavare av de decentraliserade energikällorna*.

4.6 Sedan slutet av 2016 har kommunen Turośń Kościelna i Podlaskie med hjälp av Eruf-medel organiserat inköp av 38 värmepumpar, 77 solcellsanläggningar och 270 solfångare för sina invånare. Kommunen samordnar beräkningar, beställningar och installationer och utför allt rättsligt och tekniskt arbete å invånarnas vägnar. Investeringarna finansierades till 85 % genom EU:s strukturfonder. Framöver kommer ca 25 % av alla hus att vara utrustade med modern teknik för förnybar energi.

4.7 På basis av den nettomätning som används för små solcellsanläggningar i Polen producerar invånarna sin egen ”gröna” el (inkl. alla tillhörande kostnader) för ca 0,18 zloty/kWh (ca 4,3 cent/kWh). I jämförelse kostar el från nätet (som främst produceras av kol) för närvarande 0,65 zloty/kWh (= 15,5 cent/kWh). Elkostnaderna minskas därmed med omkring 75 % – inbesparingar som kommer den regionala ekonomin till del.

4.8 Regionpresidentens kansli har tagit fasta på denna strategi och möjliggjorde 2017 liknande projekt i 62 andra kommuner. Sammantaget ansökte man om stöd för ca 4 700 solfångare på tak och 2 250 solcellsanläggningar på hustak med en total kapacitet på drygt 7 MWp. Installationerna ska göras under 2018.

4.9 Sedan länge planerar man dock vidare, t.ex. i riktning mot eldrivna transporter. Av de 5,2 miljarder zloty för energiimport som årligen flödar ut ur Podlaskie går omkring 1,5 miljarder zloty enbart till import av bensin och diesel för personbilar.

4.9.1 Podlaskie har funnit följande lösning på detta: De personbilar som är registrerade i regionen tillryggalägger årligen ca 5,2 miljarder kilometer. Om alla fordon drevs med el skulle man därför vid en förbrukning på 15 kWh/100 km behöva ca 800 000 MWh el. Med dagens kostnad för nätet på 0,63 zloty/kWh skulle man då lägga ca 500 miljoner zloty på detta i stället för de 1,5 miljarder zloty som i dag läggs på fossila drivmedel. Omkring 1 miljard zloty skulle enbart därigenom stanna i regionen och skulle kunna bidra till att stärka ekonomin!

4.9.2 Det mängd elektricitet som krävs skulle kunna produceras med hjälp av omkring 70 (regionalt installerade) vindturbiner. Den årliga elen från en sådan anläggning räcker för att driva ca 7 000 personbilar, en kWh kostar omkring 6–7 cent. Om 7 000 bilister skulle slå sig samman och kooperativt driva en sådan anläggning skulle deras kostnader för att driva elektriska fordon ännu en gång sänkas avsevärt. Detta måste dock möjliggöras både juridiskt och administrativt, t.ex. genom att näten öppnas för peer-to-peer-distribution. Digitaliseringen öppnar för sådana möjligheter, men den politiska verkligheten blockerar dem!

4.10 I Podlaskie överväger man också att använda regionalt producerad vindkraft som ersättning för kol i värmeverk. Vindkraften skulle utnyttjas i både industrivärmepumpar och värmelagring. Detta förefaller mycket ekonomiskt, men likväl befinner sig planerna fortfarande på förplaneringsstadiet. Det finns inte ens medel för att göra en genomförbarhetsstudie.

5. Ökat regionalt mervärde genom regional användning av regionalt producerad förnybar energi

5.1 Exemplet Podlaskie visar att en betydelsefull effekt av förnybar energi ligger i dess potential att stärka den regionala köpkraften. För att bedöma denna är det viktigt att inom ramen för en "regional cirkulär ekonomisk ekonomi" i första hand uppskatta potentialen, för både el, uppvärmning och transport.

5.2 Exemplet termisk solenergi åskådliggör på ett bra sätt potentialen hos detta regionalekonomiska tillvägagångssätt. Det regionala mervärdet av anläggning och drift är lågt, eftersom de även kan medföra negativa effekter, exempelvis när oljeuppvärmningen ersätts varvid arbetstillfällena för försäljare av uppvärmningsolja riskerar att försvinna. Faktum är dock att termisk solenergi faktiskt ger en mycket positiv effekt för konsumenterna. Ju högre andel solenergi de använder för sitt totala värmebehov, i desto högre grad kan de avstå från att importera energiråvaror såsom kol, olja och gas som leder till att köpkraften försvinner från i regionen till fördel för kol-, olje- och gasexporterande länder eller multinationella mineralolje- och naturgaskoncerner.

5.3 På det hela taget förefaller det nödvändigt att i en regional energibalans beräkna i vilken utsträckning man lyckas eller skulle kunna lyckas täcka den regionala energiförbrukningen med regionalt producerad (och i förekommande fall tillfälligt lagrad) förnybar energi. Balansräkningen bör omfatta fyra aspekter:

1. Man måste fastställa hur stort regionens energibehov är inom sektorerna el, uppvärmning och rörlighet. Att ta hänsyn till uppvärmnings- och rörlighetssektorn är viktigt av två skäl: För det första står dessa områden för 75 % av energiförbrukningen. För det andra erbjuder uppvärmnings- och mobilitetstillämpningar viktiga flexibileringsalternativ som för det mesta endast finns lokalt.
2. Man måste utröna vilka möjligheter det finns att täcka detta behov med förnybar energi från regionen. Här måste man också fastställa i vilken utsträckning detta faktiskt leder till en omledning av kapitalflödena som kommer regionen till godo. När det gäller bioenergi beror detta på biomassans ursprung, och i fråga om all förnybar energiteknik på var anläggningarna och de företag som står för installationen och underhållet har sitt ursprung. Dessutom måste man på grundval av operatörsstrukturen och i förekommande fall volymen på den interregionala elförbrukningen fastställa huruvida den omsättning som driften genererar stannar kvar i regionen och därmed innebär att regionala aktörer är ekonomiskt delaktiga.
3. Skillnaden mellan det regionala energibehovet och hur stor andel av detta som kan täckas med regional förnybar energi visar hur mycket energi man måste importera från andra regioner (kapitalutflöde från regionen). Även i framtiden kommer många europeiska regioner inte att kunna avstå från energiimport, på grund av att det är ineffektivt eller oekonomiskt eller helt enkelt inte tekniskt möjligt att täcka regionens hela energibehov regionalt.
4. I den mån som regionen producerar mer energi än den förbrukar måste man besluta om vem som ska få del av intäkterna från försäljningen av elen.

5.4 En balansräkning över den regionala energiproduktionen och energiförbrukningen bör uppställas för varje enskild europeisk region, men inte vara en rättslig skyldighet. I stället borde det ligga i varje regions egenintresse att frivilligt upprätta en sådan balansräkning. Man bör undersöka huruvida den etablerade kategorin Nuts 3-regioner kan användas för detta ändamål. I vissa fall kan även gränsöverskridande energiregioner vara intressanta, även i anslutning till tanken om "regionernas Europa". I detta sammanhang skulle den kontaktpunkt för energiinformation vars inrättande EESK efterlyst i ett tidigare yttrande⁽⁶⁾ kunna ha en samordnande roll.

6. Den energi- och regionalpolitiska potentialen hos en balanserad eller positiv energibalans

6.1 Om man lyckas förbättra den balans som beskrivs i avsnitt 5 mellan regionalt producerad och regionalt utnyttjad förnybar energi kommer detta att bidra till att minska EU:s energiberoende.

⁽⁶⁾ EUT C 262, 25.7.2018, s. 86.

6.2 Om regionala aktörer hade större ekonomisk delaktighet i förnybar energi skulle den regionala sammanhållningen förbättras. Detta eftersom missgynnade regioner ofta har den största potentialen när det gäller ytor för förnybar energi, varför den regionalekonomiska effekten av förnybar energi skulle bli som störst där.

6.3 Beräkningar av den specifika regionala energibalansen skulle göra det möjligt att ta reda på vilken betydelse energiomställningen har för enskilda regioner. Debatten om strukturuomvandling i vissa regioner skulle kunna föras på en solid grund. Lämpliga regionalpolitiska insatser skulle kunna utformas bättre än i dag, då vi talar i relativt övergripande termer om "kolregioner" eller "energiöar".

6.4 Huruvida en region är nettoexportör eller nettoimportör av energi eller har en balanserad energibalans får konkret betydelse för de människor som bor där. Man måste föra en dialog med de regionala aktörerna om detta. Det finns ingen perfekt lösning som passar alla regioner. I stället måste man i varje enskild region enas om mer rättvisa lösningar – även med tanke på rumslig rättvisa ("spatial justice"), det vill säga frågan om vad vilka ytor används till. Företrädare för regional politik och förvaltning måste ges lämplig utbildning.

6.5 Ju mer man lyckas täcka det regionala energibehovet med regional förnybar energi, desto mindre beroende skulle de konsumenterna som lever och arbetar i regionen bli av den globala marknadsprisutvecklingen, särskilt den på olja och gas. Detta är det bästa sättet att minska energifattigdomen och slutkonsumenternas sårbarhet. Eftersom energipriserna blir en allt viktigare faktor vid investeringsbeslut kan man samtidigt höja attraktiviteten hos lokala ekonomiska centrum och industrier.

6.6 Den kommande integreringen av uppvärmnings- och transportsektorerna i elnätet skulle kunna stödjas på ett målinriktat sätt genom incitament för regional användning, och därmed förstärkning, av regionalt producerad förnybar energi.

6.7 Digitaliseringen av energisektorn erbjuder stora möjligheter. Även här skulle incitament för att förbättra det regionala utnyttjandet av regionalt producerad förnybar energi kunna hjälpa till att frigöra digitaliseringens särskilda potential och därmed bli innovationsfrämjande.

6.8 Målet för den europeiska energionionen är att stärka medborgarnas och energikonsumenternas roll i energiomställningen. Dock kvarstår de höga barriärerna för marknadsinträde på de mellanregionala energimarknaderna, och stordriftsfördelar spelar en viktig roll⁽⁷⁾. Detta är i slutändan en följd av tidigare monopolistiska marknadsstrukturer. På regional nivå är det betydligt lättare för medborgare och konsumenterna att utöva sin nya, aktivare roll, dvs. inom en regional cirkulär energiekonomi.

6.9 Om regionalt producerad förnybar energi användes regionalt i större utsträckning skulle nätet avlastas och behovet av en massiv utbyggnad av de europeiska elöverföringsnäten eventuellt minska (se även skäl 52 i förslaget till direktiv om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (COM(2016) 767 final)).

7. Krav i anslutning till en regional cirkulär energiekonomi

7.1 EESK uppmanar EU:s institutioner att betrakta regional användning av regionalt producerad förnybar energi som ett mål för såväl den europeiska energipolitiken som sammanhållningspolitiken, och att använda balansen mellan den regionala efterfrågan och den regionalt producerade förnybara energin som riktmärke. Detta innebär bland annat att man i samband med det fortsatta främjandet av förnybar energi beaktar särdragen hos den småskaliga energiproduktionen och andra regionala aktörer som inte gynnas av stordriftsfördelar⁽⁸⁾. Målet måste särskilt vara att undanröja de hinder för marknadstillträde som inskränker små (regionala) aktörers marknadsmöjligheter. Till hjälp vore även ett europeiskt program för utbildning av regionala aktörer och ett förstärkt utbyte av bästa praxis.

7.2 Detta förutsätter ett strategiskt beslut om att decentralisera energipolitiken. I detta avseende rymmer paketet om "Ren energi för alla i EU" uppenbart fortfarande alltför många motsättningar mellan en mer decentraliserad och en entydigt centraliserad energipolitik. Vi skulle gärna se att europeiska regionala och lokala myndigheter fick befogenhet att direkt

⁽⁷⁾ EUT C 288, 31.8.2017, s. 91.

⁽⁸⁾ EUT C 246, 28.7.2017, s. 55.

reglera regionala aktörers delaktighet i användningen av regional förnybar energi. Detta skulle också ligga i linje med den etablerade tradition kring kommunala allmännyttiga tjänster som finns i många medlemsstater.

7.3 EESK uppmanar kommissionen att lägga fram en strategi för vilka åtgärder inom den energipolitiska mixen på europeisk, nationell, regional och lokal nivå som bidrar till att främja regional energi. I detta skulle en lämplig version av upphandlingslagstiftningen kunna ingå. Dessutom bör man utveckla en metod enligt vilken regionerna kan upprätta sin specifika energibalans. En webbapplikation för regionala politiker och aktörer, som åtminstone anger ungefärliga resultat, vore önskvärt.

7.4 En omstrukturering av nättarifferna, eventuellt också av andra skatter och avgifter, skulle kunna bidra till uppnåendet av de regionalekonomiska effekter vid utbyggnad av förnybar energi som beskrivs ovan. Exporten och framför allt importen av energi bör prissättas på ett sådant sätt att åtminstone transportkostnaderna beaktas.

7.5 Ett differentierat uttag av nättariffer (dvs. att priset för en elhandelstransaktion bestäms av hur många nätnivåer som utnyttjas för att genomföra transaktionen) skulle också, i kombination med en större täckning av det regionala energibehovet med regionalt producerad förnybar energi, göra det lättare att på ett marknadsorienterat sätt fastställa det verkliga behovet av nätutbyggnad. En god sammankoppling av Europas energiregioner kommer visserligen att vara viktig, men detta betyder inte att nätutbyggnad måste prioriteras under alla omständigheter. Det är alltför ofta fallet i dag, utan att detta är ekonomiskt motiverat⁽⁹⁾.

Bryssel den 11 juli 2018.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

⁽⁹⁾ Se Peter, F.; Grimm, V. & Zöttl, G. (2016). Dezentralität und zellulare Optimierung – Auswirkungen auf den Netzausbaubedarf. https://www.fau.de/files/2016/10/Energiestudie_Studie.pdf